

אבל הכא באבל בשבת, דאין מתו מוטל לפניו — לא נוהגת אבלות בשבת.

אבל הכא, באבלות בשבת, דחל אבלות עליה — הכי נמי שיש אבלות בשבת ויהיה אסור בתשמיש המיטה (319).

ועד כאן לא קאמר רבן גמליאל התם שהוא מותר בתשמיש המיטה, אלא משום דאכתי לא חל אבלות עליה. שאין חובת אבלות אלא משעת קבורה.

בעא מיניה רבי יוחנן משמואל: האם יש כד-א אבלות בשבת או אין אבלות בשבת? אמר ליה שמואל: אין אבלות בשבת (320).

בשבת, ודוקא באנינות התיר, הואיל וכל טעם האיטור אינו שייך בשבת, וכנ"ל. והקרבן אורה הוסיף להעיר מכאן על דעת הרמב"ן שהבאנו בהערה הקודמת, שתיכף בשעת מיתה חלה עליו אבלות, על כל פנים לענין דברים שאינם גורמים עיכוב בעסקי המת, ואם כן מהו פשוט כונת הגמרא "דאכתי לא חל אבלות עליה". וכבר עמד בזה הגרע"ק איגר בחידושו.

320. אבל רבי יוחנן לא קיבל ממנו דין זה, שהרי מבואר לקמן בגמרא, שלדעתו נוהג אבלות בצינעא בשבת. כן כתבו התוס'. וכתב הקרבן אורה, שהתוספות הוכרחו לומר כן על פי מה שפירשו כל הסוגיא, שהנידון היה לענין דברים שבצינעא דוקא, ואף בזה אמר שמואל שאין אבלות נוהגת בשבת. אבל לפירוש הרמב"ן הנ"ל, שנידון הסוגיא הוא אף על דברים שבפרהסיא, אם כן יש לומר, שבאמת קיבל רבי יוחנן את תשובתו של שמואל, שאין אבלות נוהגת בשבת, אלא שהיה נראה לו לחדש, שאף על פי כן בדברים שבצינעא נוהגת אבלות.

וכתב הש"ך [ת ב] בשם מהרי"ו, שהדינים התלויים בגזירת ל', נוהגים בשבת אף בפרהסיא, ודוקא בדיני גזירת ז' נאסר לנהוג בהם בפרהסיא. וע"ע בש"ך [שצג ז]. אך מדברי הרמב"ן [שהובא בטור ריש שצט] לענין תספורת בתוך ימי הרגל נראה שאינו סבור כן. ועיי"ש בביאור הגר"א [ד] ובמגיה שם.

מצוה באנינות, יעויין כתובות ד, זהו מפני שכבר היה עסוק במצוה זו קודם שחלה עליו מצות אבלות, וממילא נפטר מן האבילות כדין עוסק במצוה. והשיטה פירש, שהתירו בחתן, מפני הפסד הסעודה. וע"ע ברז"ה כאן ובנדוע ביהודה א או"ח כז]. והביא הרמ"א [שמא ה] דיעה זו בשם יש אומרים. וכתב המגן אברהם [תקמח ח], שלפי זה, האונן אסור אף בתלמוד תורה, שהרי יש בזה שמחה, וכנאמר בהם "משמחי לב". ואפילו בשבת ויום טוב, שהרי הוא מדברים שבצינעא, וכמו שאסר תנא קמא תשמיש המיטה בשבת. וע"ע בדגול מרבבה שם.

319. הקרבן אורה מבאר, שתנא קמא ורבן גמליאל נחלקו בשני הטעמים הנ"ל שנתנו התוספות לאיסור תשמיש המיטה באנינות. שלדעת תנא קמא הוא מפני השמחה יתירה שבדבר, ולכן אף בשבת שאינו עוסק בצרכי המת יש לאסור מפני טעם זה. אבל לדעת רבן גמליאל, יסוד האיסור הוא כדי שלא ימשך, וממילא בשבת לא שייך לאסור. וזהו ביאור דברי הגמרא, שאף לדעת תנא קמא יתכן לומר שאין אבלות בצינעא בשבת, ודוקא באנינות אסרנו, מפני השמחה יתירה וחוצפה שבדבר. [ומכל מקום כשנמסר לכתפים הותר בתשמיש, הואיל ואינו מוטל עליו כלל, ואין חוצפה בהנהגה זו, ואינו דומה לשבת, שעל כל פנים מוטל עליו למחר לקברו. הרא"ש סי' נה. ושלא כדעת הרמב"ן שבהערה הקודמת]. וכמו כן יתכן, שלרבן גמליאל נוהג אבלות בצינעא

יתבי רבנן קמיה דרב פפא, וקאמרי משמיה דשמואל: אבל ששימש מטתו בימי אבלו — חייב מיתה בידי שמים (321).

אמר לחו רב פפא:

א. "אסור לשמש" בלבד אתמר, ולא שחייב מיתה אם שימש (322).

ב. והלכה זו משמיה דרבי יוחנן אתמר, ולא משמיה דשמואל.

ג. ואי שמיטא לכו משמיה דשמואל — הכי שמיט לכו:

אמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל: אבל שלא פרע שער ראשו ושלא פירם בגדו — חייב מיתה.

שנאמר בבני אהרן, שהצטוו לא להתאבל

על מיתת נדב ואביהוא [ויקרא י'] "ראשיכם אל תפרעו, ובגדיכם לא תפרמו — ולא תמתו!"

ומכאן יש לדייק: הא אבל אחר, שלא פרע ושלא פירם — חייב מיתה (323).

אמר רפרם בר פפא, תנא במסכת אבל רבתי: אבל אסור לשמש מטתו בימי אבלו.

ומעשה באחד ששימש מטתו בימי אבלו, ושמתו חזירים את גוייתו.

אמר שמואל: דיני אבלות בשבת כך הם:

פח"ז — חובה, נת"ר — רשות. וכפי שיבואר מיד.

פח"ז חובה, הכי פירושו:

ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרמו, כדי שלא תעבדו כן במשכן ותתחייבו מיתה. והרמב"ן הוסיף, שעיקר מנהגי אבלות בימי השלשים אינו אלא מדבריהם. והוכיח כן, ממה שלמדנו לעיל [יט], שהקובר מתו ז' או ח' ימים קודם הרגל, אזי הרגל מבטל ממנו גזירת ל', ואילו היו דיני גזירת ל' מן התורה, היה עליו להשלים מנין ל' לאחר הרגל, שאמנם בתוך הרגל יש לומר שאינו נוהג בהם, משום שמצות שמחה דרבים דוחה מצות אבלות דיחיד, אבל מדוע ביטל הרגל ממנו לגמרי גזירת ל', ובהכרח שאינו אלא מדרבנן. וחכמים הם שאמרו, כיון שנדחה ידחה. וכמו שאמרו גם כן בקובר מתו שעה אחת קודם הרגל, שאינו משלים לאחר הרגל ו' ימי אבלות, והטעם, שעיקר ימים אלו, מדרבנן, שהרי אבלות יום ראשון כבר קיים בשעה אחת שנהג אבלות קודם הרגל. וע"ע בהערה 49.

321. פירש הרמב"ן, שאין זה עונש מיוחד כדיני אבלות, אלא כשאר כל העובר על דברי חכמים, שהוא חייב מיתה. יעויין ברכות ד.

322. הקשה הגרע"ק איגר, הלא דין זה מפורש הוא בברייתא לעיל [כא], שאבל אסור בתשמיש המיטה, ואם כן מה בא רבי יוחנן להשמיענו בזה. והאחרונים תירצו, שרבי יוחנן הוסיף לאסור אף בשבת, וכדעתו לקמן, שבשבת נוהג איסור בדברים שבצינעא.

323. דעת הראב"ד, שהוא דרשה גמורה, בין לענין חיוב קריעה ובין לענין איסור תספורת כל ל' יום. אבל התוס' כתבו, שאין זה אלא אסמכתא. שהרי בסנהדרין [פג] שנינו כל אותן שהם מחוייבים מיתה בידי שמים, ואין זה בכללם. אלא עיקר כונת הכתוב ללמדנו, שכהן העובד עבודה כשהוא פרוע ראש או קרוע בגדים, הרי הוא במיתה. וזהו שאמר להם,

פריעת הראש, גילוי עטיפתו, הנוהגת בימי אבלותו ביום חול⁽³²⁴⁾.

חזרת קרע לאחוריו בשבת, שלא יראה הקרע בשבת.

זקיפת המטה מהפיכתה ביום חול.

כל אלו הם חובה כשהגיעה השבת.

נת"ר רשות — פירושו:

נעילת הסנדל, לנעלו בשבת, ולא לילך בו יחף.

תשמיש המטה בשבת.

רחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית, לפני כניסת השבת⁽³²⁵⁾.

הרי הם רשות.

ורב אמר: אף פריעת הראש בשבת, היא רשות.

ופרכינן על שמואל: מאי שנא נעילת הסנדל בשבת, דהיא רשות לדעתו, ולא חובה, משום שלא ניכר באי נעילת הסנדל אבלותו, היות דלאו כולי עלמא עבידי דסיימו מוסאנייהו, שלא כולם עשויים לנעול מנעלים בשבת, ואין ניכרת האבלות כשאינו נועל מנעלים בשבת⁽³²⁶⁾.

אם כן, פריעת הראש נמי, אין לחייבו לפרוע ראשו בשבת, שהרי לא ניכרת אבלותו בעטיפת ראשו בשבת, כי לאו כולי עלמא עבידי דמגלו רישייהו!

ומשינין: שמואל הולך לטעמיה.

שהביא הריטב"א מהתוספתא לענין מועד, יעויין הערה 305, ולכן יכול שלא לרחוץ לכבוד שבת, שבזה מחמיר על עצמו ונוהג אבלות בדברים שבצינעא].

ורש"י בכת"י פירש לשון הגמרא "רחיצת ידים ורגלים ערבית" שהוא כליל שבת [בחמין שהוחמו בחול]. ולכאורה כונתו, שהיתר הרחיצה בזה אינו משום דחית אבלות לכבוד השבת, אלא שבשבת אין נוהגים דיני אבלות, ועל כן אין להתיר לו לרחוץ קודם כניסת השבת, ואפילו היינו מתירים רחיצה בערב יום טוב קודם כניסתו [יעויין הערה 190], כאן לא שייך להתיר.

326. כתב הרא"ש, שזהו דוקא בימיהם, שהיו רגילים לילך לפעמים חלוצי סנדל. אבל בזמנינו, שאפילו העני שבישראל אינו הולך יחף, חזר הדין שנעילת הסנדל אף היא חובה בשבת, כדי שלא ינהג אבלות בפרהסיא. וכן ביאר הכס"מ בדעת הרמב"ם. וע"ע בהרמב"ן.

324. דוקא בשעה שהוא מצוי בין אנשים, אבל כשהוא בינו לבין עצמו, מותר בעטיפת הראש, כדין דברים שבצינעא, וכמבואר לקמן בגמרא. רש"י. וע' קרבן נתנאל [כח מ].

325. שמואל הלך בזה לפי שיטתו דלעיל, שאין חיוב אבלות בשבת אפילו בצינעא [על כל פנים לפי פירוש התוס' הנ"ל].

וכתבו התוס' [על פי הרש"ש], שאמנם למדנו בשבת [כה], שהרחיצה לכבוד שבת היא מצוה, אולם כונת שמואל היא, שמצד דיני אבלות בשבת אין לחייבו לרחוץ ידיו ורגליו, כדי להוכיח שאינו נוהג אבלות בשבת, הואיל ודברים שבצינעא הם, אבל באמת מצד הלכות כבוד שבת הרי הוא מצווה ברחיצה זו, כשאר בני אדם. [ולולא דבריהם היה אפשר ליישב עוד, שאמנם אין לחייב אבלות בצינעא, לדעת שמואל, מכל מקום אם ירצה להחמיר על עצמו ולנהוג אבלות בצינעא, הרשות בידו, וכמו

אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן: לא שנו שצריך לפרוע ראשו, כדי שיגלה את פיו וחוטמו המכוסים בימי אבלו, אלא במי שאין לו מנעלים ברגליו, שאז אם לא יגלה עטיפתו הוא נראה כאבל.

אבל יש לו מנעלים ברגליו — מנעליו מוכיחין עליו שאינו נוהג אבלות בשבת, שהרי האבל חולץ מנעליו, ואין לו צורך לפרוע ראשו⁽³²⁸⁾.

ומבארת עתה הגמרא את מה שאמר שמואל "כל קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע"⁽³²⁹⁾.

והוינן בה: והא אמרו ליה לשמואל: נח נפשיה דרב, נסתלק רב! ובכל זאת קרע שמואל עליה על רב, תריסר מני, בגדים. אף

דאמר שמואל: א. כל קרע שאינו בשעת חימום, סמוך למיתה, בשעת תחילת הצער — אינו קרע.

ב. וכל עטיפה שאינה בעטיפת ישמעאלים — אינה עטיפה.

מחוי החוה רב נחמן והראה כיצד היא העטיפה: עוטף כל ראשו מסביב, עד גובי דדיקנא, גומות הלחי שמתחת לפיו, שמשם צומח הזקן.

וכיון שאין נוהגים לעטוף כך את הראש אלא רק אבליים, כי סתם אנשים המכסים ראשם אינם עוטפים אותו בצורה שכזאת, הרי אם ימשיך האבל את העטיפה הזאת בשבת, יהיה ניכר עליו שהוא נוהג אבלות בשבת, ולכן אמר שמואל שחייב לפרוע את העטיפה המיוחדת הזאת לפני שבת⁽³²⁷⁾.

עוד הביא הריטב"א שנחלקו הראשונים, האם מנעליו מוכיחין עליו מועיל אף להתיר חזרת קרע, או דוקא לפריעת הראש, שבזה יכול הרואהו לומר, חושש הוא בראשו ובפיו, ועל כן עוטף הוא את ראשו, מה שאין כן בחזרת קרע שלא שייכת סברא זו.

329. הקשה הריטב"א, הלא לעיל [כ] למדנו, שאדם שלא היה לו חלוק לקרוע, ואח"כ נזדמן לו בתוך ז', הרי הוא קורעו, הרי לנו, שאפילו שלא בשעת חימום נחשב לקריעה. ותיירץ, שאין דברי שמואל אמורים אלא במי שכבר קרע פעם אחת, אלא שרוצה אח"כ לקרוע פעם נוספת, אף על פי שאינו מחוייב בזה, והשמיענו שמואל, שיש בזה משום בל תשחית, אבל כשלא קרע עדיין, ודאי יש לחייבו בקריעה כל ז' [בשאר קרובים. ועיין לעיל שם לענין אביו ואמו].

ולכאורה היה אפשר ללמוד מכאן, שכאשר

327. התוס' מבארים, שבפרט זה תלויה מחלוקת רב ושמואל. שלדעת רב, אין צורך בעטיפת ישמעאלים דוקא, ולכן יכול לעטוף ראשו בשבת, שאין האבילות ניכרת בזה. אבל הרמב"ן פירש, שאף לדעת רב יש לחייב [בחול] עטיפת הישמעאלים, אלא שלדעתו, אף באופן זה אין ניכרת האבילות, שישנם אנשים הרגילים לעטוף ראשם בענין זה. וע"ע בשיטה.

328. הקשה הריטב"א, הלא מבואר לקמן בגמרא, שלרבי יוחנן נוהג אבילות בצניעא בשבת, ואם כן איך יוכל לילך במנעלים בשבת, והלא הוא מדברים שבצניעא, וכנ"ל. ותיירץ, שנעילת הסנדל אינו לא מדברים שבצניעא ולא מדברים שבפרהסיא, ועל כן יכול לעשות כרצונו. [כלומר, שנתנו לו להכריע, אם להחמיר בהלכות אבילות, ולחלצם, או להחמיר בהלכות שבת, ולנעלם].

על פי שעשה כן במשך כמה ימים⁽³³⁰⁾.

אמר שמואל על פטירת רב: **אזל גברא דהוה מסתפינא** שהייתי מתיירא מיניה. שהיה שמואל ירא מקושיותיו של רב עליו.

וכך גם אירע כאשר אמרו ליה לרבי יוחנן: **נח נפשיה דרבי חנינא. קרע עליה תליסר אצטלי מלתא.** בגדי משי.

אמר: **אזל גברא דהוה מסתפינא מיניה.**

ומשנינן: **שאני רבנן, דכיון דכל שעתא מדברי נזכרות שמעתייהו בין החכמים בכל עת, גם לאחר זמן רב — כשעת חימום דמי.**

אמר ליה הקשה רבין בר אדא לרבא על דברי שמואל:

אמר תלמידך רב עמרם, **תניא: אבל, כל שבעה — קורעו קריעתו לפניו, שצריך הקרע להראות כשהוא לפניו.**

ואם בא להחליף בגדו — מחליף, וקורע את הבגד שהחליף, על אף שכבר חלפה שעת החימום.

ובשבת — קורעו קריעתו צריכה להמצא לאחוריו⁽³³¹⁾, ואם בא להחליף בגד לכבוד שבת מחליף, ואינו קורע אותו!⁽³³²⁾

ומוכח מהברייתא הזו האומרת שקורעים בשעה שמחליפים את הבגד, נגד שמואל, שאמר אין קורעים אלא בשעת חימום!

ומשנינן: **כי תניא היא שקורעים בשעת**

ובשיעור הזמן ד"שעת חימום", מדברי הירושלמי [ח] נראה לכאורה, שכל יום הראשון נחשב שעת חימום. וע"ע באגרות משה [או"ח א קסד] שנקט, שעד הקבורה נחשב כשעת חימום. אבל התוס' [בסוה"ד] תירצו על קושית הריטב"א, ששעת חימום אינו דוקא בשעת מיתה, אלא בכל שעה שיתחמם על מתו, יכול לקרוע, ובאופן זה יש להעמיד הברייתא דלעיל. וע"ע בתוס' ובמצבת משה בהערות.

330. פירש הריטב"א, שבודאי לא היה לבוש בכולם בשעה אחת, אלא לבשם בזה אחר זה, ואם כן נמצא שקריעת האחרונים לא היתה בשעת חימום.

331. כתב השיטה, שכמו כן יכול ללבוש בגד שלם על הקרוע, כדי להסתירו.

332. המהרי"ל דיסקין [קו"א קפה] מבאר, שיש חילוק בין גדר חיוב הקריעה בראשונה

קורע כמה בגדים בבת אחת, אין בזה משום כל תשחית, אף על פי שאינו מחוייב אלא בקריעת העליון [בשאר קרובים], שהרי לא אסר שמואל אלא מפני שאינו שעת חימום, אבל כשקורע את כולם בשעת חימום, הרי זה נחשב לקריעה. ומה שלמדנו בבבא קמא [צא], "כל המקרע על המת יותר מדאי, לוקה משום כל תשחית", פירושו, כשקורע שלא בשעת חימום. [וכן הבין הרחיד"א בשו"ת חיים שאל א כג עיי"ש]. אלא שהתוספות שם הקשו מהמבואר לקמן, ששמואל קרע על רב שנים עשר בגדים. ותירצו, שכאשר קורע על צורבא מרבנן, אין זה נחשב יותר מדאי, שכן ראוי להצטער עליו. ולכאורה לפי דברי הריטב"א, אין צורך לכך, שהרי מבואר לקמן, שקריעת שמואל היתה בשעת חימום.

[ויעוי' בשלטי הגבורים ע"ז ד, שהביא דבר מיוחד מרבנינו פרץ, שבכל קריעה המחוייבת יש בעצם איסור כל תשחית, אלא שעשה דקריעה דוחה לא תעשה זה. ועיי"ש].

החלפת הבגד על אף שאין היא שעת חימום, בכבוד אביו ואמו⁽³³³⁾.

ודנה עתה הגמרא בשאלה האם אותן קרעין שקורעים על המת שלא בשעת חימום – מתאחין אחר תום זמן האבלות, או אין מתאחין?

פלוני בה אבוח דרב אושעיא ובר קפרא.

חד אמר אין מתאחין, וחד אמר מתאחין⁽³³⁴⁾.

ומוכיחה הגמרא: תפתיים תוכיח דאבוח דרב אושעיא דאמר אין מתאחין.

דאמר רב אושעיא: אין מתאחין.

ממאן שמיע ליה לרב אושעיא דין זה, האם לאו מאבוח, הלא מאביו שמעו?

ודוחה הגמרא: לא מאביו שמעו, אלא מבר קפרא רביה רבו שמיע ליה.

אמר רבא: אבל מטייל בשבת באונקלי בחלוקו הקרוע בתוך ביתו, כי בתוך ביתו

בהחלפה, וכגון שנתקרה, ועליו ללבוש בגדים חמים, או שנתחמם וכו'. ולדעת הכל, אין לו להחזיר הקרע אפילו בשאר קרובים, שבהחזרת הקרע ניכרת יותר ביטול האבילות ממנו. ויעויין ברמ"א [יד] ובביאור הגר"א בפרט זה. וע"ע פסחים [ג ב].

334. הריטב"א מבאר, שלדעת הסוברים שאין קריעה זו חובה, אלא רשות, וכנ"ל, מובן היטב מדוע מתאחין. ואף למה שמבואר בירושלמי שהוא חובה, מכל מקום, הואיל ואינו אלא מפני כבודם, אין בזה איסור איחוי.

ובירושלמי למדנו, שלדעת האומר "מתאחין", הוא הדין שאינו קורע אלא בגד אחד [כשקרע כולם בתחילה, ועתה החליפם], ולדעת האומר "אין מתאחין", אזי יש לו לקרוע את כולם. ולכאורה הביאור הוא, שנחלקו, האם קריעה זו היא מדיני קריעה, שמפני כבוד אביו ואמו תיקנו חכמים חיוב קריעה נוסף על החיוב קריעה ראשונה, ואם כן דינו ליעשות בכל דיני קריעה ראשונה, לענין קריעת כל בגדיו, ולענין איסור איחוי, או שאין בזה חיוב קריעה, אלא חיוב כבוד אביו ואמו בלבד, ולצורך זה די בזה שקורע בגד אחד, וכמו כן מותר לו לאחות, שכבר קיים כיבוד זה. ויש לעיין, האם

לגדר חיוב הקריעה כשמחליף בגדיו. שעיקר חיוב קריעה הוא מצד האדם, שמפני אבילותו הטילו עליו חיוב לקרוע את בגדיו, אבל חיוב הקריעה כשמחליף יסודו הוא מצד הבגד, שכל הבגדים שהוא לבוש בהם בימי השבעה, מחוייבים הם בקריעה. ונפקא מינה, שאם לא קרע כשהחליף בגדיו, אינו מחוייב לקרעם לאחר ז'. שדוקא כשחל על האדם חיוב קריעה, אנו אומרים שחיוב זה אינו נפקע ממנו אף לאחר ז', ולעולם יש לו לקרוע [בגד זה שנתחייב האדם לקרוע], אבל כשסיבת החיוב הוא מצד הבגד, במה שהוא לבוש בו תוך ז', אזי לאחר שנסתלקה סיבת חיוב זו [שכבר עברו ימי השבעה], שוב אינו מחוייב לקרוע. וכמו שלמדנו כאן, שאותם הבגדים שהוא מחליף בשבת, אינו מחוייב לקרעם אח"כ. כן נראה פירוש כונתו.

333. הריטב"א הביא שנחלקו הראשונים, האם הוא רשות, שאין בזה משום בל תשחית, או חובה, מפני כבודם. וכתב, שבירושלמי מפורש שהוא חובה.

ועל כל פנים למדנו כאן, שבשאר קרובים הרי הוא מחליף ואינו קורע. והמאירי הביא שנחלקו הראשונים, האם יכול להחליף בגדיו כפי אות נפשו, או דוקא כשיש לו צורך

זה נחשב בצנעא, ומותר לנהוג אבלות בצניעא בשבת⁽³³⁵⁾.

אביי אישכחיה מצאו לרב יוסף בשעת אבלותו בשבת, דפריס ליה סודרא ארישיה, שהיה עטוף ראשו כאבל, ואזיל ואתי בביתיה, והלך ובא בתוך ביתו.

אמר ליה אביי לרב יוסף בתמיהה: האם לאו, וכי לא סבר לה מר את ההלכה שאין אבילות בשבת!?

אמר ליה רב יוסף: הכי אמר רבי יוחנן: דברים שבצניעא נוהג. ומה שאני נוהג בתוך ביתי זה בצנעא⁽³³⁶⁾.

שנינו במשנה: רבי אליעזר אומר: משחרב בית המקדש, עצרת כשבת.

רבן גמליאל אומר ראש השנה ויום הכיפורים כרגלים.

אמר רב גידל בר מנשיא אמר שמואל: הלכה כרבן גמליאל⁽³³⁷⁾.

ואיכא דמתני לחא דרב גידל בר מנשיא אחא: תינוק, כל שלשים יום מלידתו, אין נוהגים בו כגדול, אלא "תינוק יוצא בחיק". והיינו, שאין נושאים את התינוק שמת תוך שלשים יום בארון, אלא נושאים אותו אל בית הקברות בחיק⁽³³⁸⁾.

כשמחליף, יכול הוא ללבוש בגד קרוע. ואולי נידון זה תלוי במחלוקת הנ"ל, שאם אינו חיוב קריעה, אלא מדיני כבוד אביו ואמו, די בזה שבגדיו קרועים, מה שאין כן אם הוא חיוב קריעה, יש לו לעשות מעשה קריעה.

335. רש"י מפרש, שלובש בגד קרוע בתוך ביתו, ואינו צריך להחזיר קרעו לאחוריו. הואיל ובאופן זה נעשה כדברים שבצניעא. והריטב"א הוסיף, שלדעת רבי יוחנן דלקמן, יש עליו חיוב לעשות כן, שהרי חייב לנהוג אבילות בצניעא. [ויש לעיין, האם הרמב"ן מודה בתוספת זו. שהרי הבאנו בהערה 305, שלדעתו, אין הקריעה מדיני גזירת ז', ולכן, אף להמחייבים אבילות בפרהסיא בשבת, אין הקריעה בכלל זה, ולכאורה הוא הדין לענין דברים שבצניעא, וצ"ע]. ורבינו חננאל פירש, שהוא מצנפת שעוטפה לראשו, ומקיים בה חיוב עטיפת הראש, בצניעא.

ובשו"ע [ת א] השמיט כל ענין זה, שבביתו יכול או מחוייב לנהוג מנהגי אבילות. ועיי"ש בביאור הגר"א שעמד בזה.

336. אבל כשבאים אצלו בני אדם, יש לו לפרוע ראשו מיד, שלא ינהג אבילות בפרהסיא. שיטה.

וכתב הריטב"א, שזקיפת המיטה נחשבת כדברים שבפרהסיא, אף על פי שגם היא נעשית בתוך ביתו של אדם, הואיל והיו רגילים בימיהם שהמיטה עומדת במקום הניכר לכל אדם.

337. הקשו התוס', הלא כבר למדנו, ש"כל המיקל באבל, הלכה כמותו", ומדוע הוצרכו להשמיענו כאן, שהלכה כדעת רבן גמליאל המיקל. ותירצו, שבדברי רבן גמליאל ישנה גם חומרא, לענין הקובר מתו בראש השנה וביום הכפורים, או שבאה לו בהם שמועה קרובה, שלדעת חכמים, עולה לו יום זה מן המנין, שהרי דינו כשבת, ולרבן גמליאל אינו עולה לו, כרגלים, ולכן הוצרכו להשמיענו, שבכל ענין הלכה כמותו, ואפילו לחומרא.

338. התוספות כתבו בשם רש"י, שזהו דוקא כשאין ידוע שכלו לו חדשיו, שהוא ספק נפל. ובציור זה באמת אין מתאבלים עליו כלל. אבל הרמב"ן מעמיד דוקא כשידוע שכלו לו חדשיו.

אבל תינוק בן שלשים יום — יוצא כשהוא נתון בדלוסקמא [ארון קטן], ואינו יוצא בחיק.

רבי יהודה אומר: לא מוציאים אותו בדלוסקמא הניטלת באדם אחד הנושא אותה על הכתף שלו. אלא בדלוסקמא הניטלת באגפיים, על ידי שניים, שכל אחד אוחד מצד אחר של הארון⁽³⁴²⁾.

ועומדין עליו בשורה. ואומרים עליו ברכת אבלים ברחבה, לאחר הקבורה, ומנחמים את קרוביו בתנחומי אבלים.

בן שנים עשר חדש — יוצא במטה.

רבי עקיבא אומר: בן שנים עשרה חודש גרידא אינו יוצא במטה. ורק אם התינוק

ואם יוצאים לקוברו מעט אנשים ונשים, צריך להמנע מאיסור יחוד, כיון שבית הקברות הוא מחוץ לעיר, במקום שאין אנשים אחרים. ולכן הוא נקבר בנוכחות אשה אחת ושני אנשים, שאז אין זה יחוד.

אבל הוא לא נקבר בנוכחות איש אחד ושתי נשים. שדבר זה אסור משום יחוד⁽³³⁹⁾.

ב-כד אבא שאול אומר: אף באיש אחד ושתי נשים מותר לקברו, לפי שלא חששו ליחוד בשעה שהם טרודים באבלות ובקבורה⁽³⁴⁰⁾.

ואין עומדין עליו על התינוק הזה בשורה, לקבל תנחומים מהעומדים בשורה משני הצדדים, כמו שנהגו בגדול לאחר הקבורה.

ואין אומרים עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים⁽³⁴¹⁾.

חשש עבירה, אבל יחוד דאורייתא לא היינו מתירים מטעם זה, כיון שיש בו איסור בעצם מעשה היחוד, ולא משום חשש עבירה].

והקשה הכסף משנה [איסור כב ח], הרי לדעת הרמב"ם שם, אין להתיר יחוד בשני אנשים ואשה אחת אלא כשהם מופלגים בחסידות, ומדוע בעניננו סתם להתיר בשני אנשים ואשה אחת, ולא פירש שזהו דוקא בחסידים גמורים. ויישב הלחם משנה [אבל יב ז], שרבנן גם כן מודים בעיקר הסברא לאבא שאול, שאין לחוש כל כך לגירוי היצר בשעה זו, אלא שמכל מקום אין להקל לדעתם בשתי נשים, אבל בשני אנשים [שהחשש לאיסור הוא מועט], אין לחוש, אפילו אינם חסידים גמורים.

341. הראשונים הוכיחו, שמכל מקום דין הבראה נוהג בו. על כל פנים כשכלו לו חדשיו.

342. רש"י פירש, שצריכים לשאתו בשני בני

שהרי משמע בברייתא, שעיקר אבילות נוהגת בו. ואף על פי שמתאבלים עליו, מכל מקום אין נוהגים בו כל הדינים שנאמרו בקבורת גדול, וכמבואר בהמשך הברייתא, שדינים אלו תלויים לפי גודל השנים. וכן כתב השיטה.

339. רש"י בכת"י מבאר, שעל כל פנים יש להצריך בקבורתו ג' בני אדם. וכן הוא בגירסת השיטה בגמרא. אבל בשאר מתים הצריכו חכמים שיהיו עשרה בקבורתו. וביאר הטור [שסא] בשם הרמב"ן, שהוא לצורך ברכת אבלים ועמידה בשורה וקדיש, שאינם נאמרים בפחות מעשרה.

340. הגמרא בקידושין [פ] מבארת טעמו, שבשעת צער אין לחוש לגירוי יצר הרע, ולכן לא אסרו בזה משום יחוד. [וביאור הדבר, שבשתי נשים אין איסור יחוד אלא מדרבנן, ומשום חשש עבירה, ולכן יש להתיר בענין שאין